

FERENC PÁPA

MITIS IUDEX DOMINUS IESUS

AZ ÚR JÉZUS, AKI SZELÍD BÍRÓ

LITTERAE APOSTOLICAE MOTU PROPRIO DATAE
MITIS IUDEX DOMINUS IESUS
QUIBUS CANONES CODICIS IURIS CANONICI
DE CAUSIS AD MATRIMONII NULLITATEM
DECLARANDAM REFORMANTUR
FRANCISCUS

FERENC PÁPA
SAJÁT KEZDEMÉNYEZÉSRE KIADOTT
AZ ÚR JÉZUS, AKI SZELÍD BÍRÓ
KEZDETŰ APOSTOLI LEVELE
A HÁZASSÁG SEMMISNEK NYILVÁNÍTÁSÁÉRT FOLYÓ
KÁNONI ELJÁRÁS REFORMJÁRÓL
AZ EGYHÁZI TÖRVÉNYKÖNYVBEN

Hivatalos latin szöveg magyar fordítással

Fordította
ERDŐ PÉTER

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST 2015

© LIBRERIA EDITRICE VATICANA, 2015
A LATIN SZÖVEGRE

SANCTA SEDES OMNIA SIBI VINDICAT IURA

HUNGARIAN TRANSLATION © PÉTER ERDŐ, 2015
HUNGARIAN EDITION © SZENT ISTVÁN TÁRSULAT, 2015

ISBN 978 963 277 571 5

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 BUDAPEST, VERES PÁLNÉ UTCA 24.
WWW.SZIT.KATOLIKUS.HU
FELELŐS KIADÓ: DR. RÓZSA HUBA ALELNÖK
FELELŐS KIADÓVEZETŐ: FARKAS OLIVÉR IGAZGATÓ
KÉSZÜLT A BUDAPESTI PAUKER NYOMDÁBAN
FELELŐS VEZETŐ: VÉRTES GÁBOR ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ

TARTALOM

AZ ÚR JÉZUS, AKI SZELÍD BÍRÓ KEZDETŰ APOSTOLI LEVÉL	7
1. cikkely: Az illetékes fórum és a bíróságok	11
2. cikkely: A házasság megtámadásának joga	13
3. cikkely: A peralapítás és a vizsgálat	15
4. cikkely: Az ítélet, annak megtámadása és végrehajtása	17
5. cikkely: A püspök előtt folyó rövidebb házassági eljárás	19
6. cikkely: Az okirati eljárás	21
7. cikkely: Általános szabályok	21
ELJÁRÁSI SZABÁLYZAT A HÁZASSÁG SEMMISNEK NYILVÁNÍTÁSÁÉRT FOLYÓ ÜGYEKBE	25
I. cím: Az illetékes fórum és a bíróságok	27
II. cím: A házasság megtámadásának joga	27
III. cím: A peralapítás és a vizsgálat	27
IV. cím: Az ítélet, annak megtámadása és végrehajtása	29
V. cím: A rövidebb házassági eljárás a püspök előtt	29
VI. cím: Az okirati eljárás	31

LITTERAE APOSTOLICAE MOTU PROPRIO DATAE MITIS IUDEX DOMINUS IESUS

Mitis Iudex Dominus Iesus, *Pastor animarum nostrarum, Petro Apostolo eiusque Successoribus potestatem clavium concedidit ad opus iustitiae et veritatis in Ecclesia absolvendum; quae suprema et universalis potestas, ligandi nempe ac solvendi his in terris, illam Ecclesiarum particularium Pastorum asserit, roborat et vindicat, cuius vi iidem sacrum ius et coram Domino officium habent in suos subditos iudicium faciendi.*¹

Labentibus saeculis Ecclesia in re matrimoniali, nitidiorum adeptam Christi verborum conscientiam, doctrinam sacri connubii vinculi indissolubilitatis profundius intellexit exposuitque, nullitatum matrimonialis consensus systema concinnavit atque processum iudicalem ad rem aptius ordinavit, ita ut ecclesiastica disciplina magis magisque cum veritate fidei, quam profitebatur, cohaereret.

*Quae omnia facta semper sunt duce salutis animarum suprema lege,² quoniam Ecclesia, ut sapienter docuit Beatus Paulus PP. VI, divinum Trinitatis consilium est, ideoque omnes eius institutiones, utique semper perfectibiles, eo tendere debent ut divinam gratiam transmittant, atque christifidelium bono, utpote ipsius Ecclesiae fini essentiali, pro cuiusque munere ac missione, continenter faveant.*³

Cuius rei conscii decrevimus reformationem processuum de matrimonii nullitate suscipere, huncque in finem Coetum congregavimus Virorum, iuris doctrina, pastoralis prudentia et forensi usu insignium, qui, sub moderamine Exc.mi Rotae Romanae Decani, rationem reformationis delinearent, in tuto utique posito principio vinculi matrimonialis indissolubilitatis. Alacriter operans, brevi tempore Coetus huiusmodi novae legis processualis adumbrationem concepit, quae ponderatae considerationi subiecta, vel cum aliorum peritorum auxilio, nunc in praesentibus Litteris transfunditur.

Salutis ergo animarum studium, quae – hodie sicut heri – institutionum, legum, iuris supremus finis manet, Romanum impellit Antistitem ad Episcopis hasce reformationis tabulas praebendas, quippe qui secum sint muneris Ecclesiae participes, unitatis nempe tutandae in fide ac disciplina de matrimonio, familiae christianae cardine et scaturigine. Alit reformationis studium ingens christifidelium numerus, qui conscientiae suae consulere cupientes ab Ecclesiae structuris iuridicis ob physicam vel moralem longinquitatem saepius arcentur; postulant igitur caritas et misericordia ut ipsa Ecclesia tamquam mater proximam se faciat filiis qui semet segregatos sentiunt.

¹ Cf. Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Const. dogm. *Lumen Gentium*, n. 27.

² Cf. *CIC*, can. 1752.

³ Cf. Paulus VI, *Allocutio iis qui II Conventui Internationali Iuris Canonici interfuerunt*, diei 17 septembris 1973.

AZ ÚR JÉZUS, AKI SZELÍD BÍRÓ KEZDETŰ, SAJÁT KEZDEMÉNYEZÉSRE KIADOTT APOSTOLI LEVÉL

Az *Úr Jézus, aki szelíd bíró* és lelkünk pásztor, Péter apostolra és utódaira bízta a kulcsok hatalmát, hogy az igazságosság és az igazság szolgálatát teljesítsék az Egyházban. Az itt, a földön végzett oldás és kötés legfőbb és egyetemes hatalma kinyilvánítja, megerősíti és védelmezi a részegyházak pásztorainak hatalmát, amely alapján szent joguk és az Úr előtt kötelességük ítélni alárendeltjeik felett¹.

Az Egyház az évszázadok folyamán a házasság kérdésében egyre világosabban megértette Krisztus szavait, felfogta és mélyebben kifejtette a szent házassági kötelék felbonthatatlanságának tanítását, kidolgozta a házassági beleegyezés érvénytelenségének rendszerét, és alkalmasabban szabályozta a házasságról szóló bírói eljárást, hogy így az egyházi fegyelem egyre jobban megfeleljen a hitben vallott igazságnak.

Míndez úgy történt, hogy a vezérelv mindig a lelkek üdvösségének legfőbb törvénye volt², hiszen az Egyház, ahogyan boldog VI. Pál pápa bölcsen tanította, a Szentháromság isteni terve, és ezért minden intézményének, bár mindig tökéletesíthetők, az isteni kegyelem közlésére és állandó elősegítésére kell irányulnia, mindenki adományainak és küldetésének megfelelően, a hívők javára, hiszen ez az Egyház lényegi célja³.

Ennek tudatában határoztuk el a házassági semmisségi eljárások reformját. Ezért jogi tudásuk, lelkipásztori bölcsességük és bírósági tapasztalataik tekintetében kiváló személyekből csoportot alakítottunk, hogy a Rota Romana excellenciás dékánjának vezetésével reformtervezetet dolgozzon ki, szilárdan fenntartva a házassági kötelék felbonthatatlanságának elvét. Ez a csoport serény munkával elkészítette a reform szövegtervezetét, amely további szakértők segítségével végzett figyelmes átgondolás után ennek a levélnek az alakját öltötte.

Tehát a lelkek üdvösségének elősegítése – mely ma is, mint hajdan, az intézmények, a törvények és a jog legfőbb célja – indította Róma püspökét arra, hogy ezt a reformdokumentumot adja a püspököknek, akik vele együtt osztoznak az Egyháznak abban a feladatában, hogy védje a hit és a fegyelem egységét a házasság tekintetében, hiszen ez a keresztény család eredete és sarkköve. Különösen ösztönözte a reformot az a tény, hogy igen sok hívő, aki lelkiismereti eligazítást keres, az Egyház jogi struktúrájától a fizikai vagy morális távolság miatt gyakran el van zárva. A szeretet és az irgalmasság tehát azt kívánta, hogy maga az Egyház közeledjen édesanyaként gyermekeihez, akik elzárva érzik magukat tőle.

¹ Vö. II. Vatikáni Egyetemes Zsinat, *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció, 27.

² Vö. *CIC* 1752. kán.

³ Vö. VI. Pál pápa, *Beszéd a II. Nemzetközi Kánonjogi Tanácskozás résztvevőihöz*, 1973. szeptember 17.

Hunc in sensum evaserunt optata quoque maioris partis Fratrum Nostrorum in Episcopatu, in recenti extraordinaria Synodo adunatorum, iudicia agiliora ac faciliora accessu flagitantis.⁴ Quibus optatis omnino consonantes, statuimus hisce Litteris dispositiones edere quibus non matrimoniorum nullitati, sed processuum celeritati faveatur non minus quam iustae simplicitati, ne, propter elongatam iudicii definitionem, fidelium sui status declarationem expectantium dubii tenebrae diutine opprimant praecordia.

Quod fecimus vestigia utique prementes Decessorum Nostrorum, volentium causas nullitatis matrimonii via iudiciali pertractari, haud vero administrativa, non eo quod rei natura id imponat, sed potius postulatio urgeat veritatis sacri vinculi quammaxime tuendae: quod sane praestant ordinis iudiciarii cautiones.

Quaedam enitent fundamentalia criteria quae opus reformationis rexerunt.

I. – Una sententia pro nullitate executiva. – Visum est, imprimis, non amplius requiri duplicem decisionem conformem pro matrimonii nullitate ut partes ad novas canonicas nuptias admittantur, sed sufficere certitudinem moralem a primo iudice ad normam iuris adeptam.

II. – Iudex unicus sub Episcopi responsabilitate. – Constitutio iudicis unici, clerici utique, in prima instantia Episcopi responsabilitati committitur, qui in pastoralis exercitio suae iudicialis potestatis caveat ne cuilibet laxismo indulgeatur.

III. – Ipse Episcopus iudex. – Ut sane Concilii Vaticani II in quodam magni ponderis ambitu documentum ad effectum tandem ducatur, decretum est palam proferri ipsum Episcopum in sua Ecclesia, cuius pastor et caput constituitur, eo ipso esse inter christifideles sibi commissos iudicem. Exoptatur ergo ut in magnis sicut in parvis dioecesibus ipse Episcopus signum offerat conversionis ecclesiasticarum structurarum,⁵ neque munus iudicarium in re matrimoniali curiae officiis prorsus delegatum relinquat. Idque speciatim valeat in processu breviori, qui ad dirimendos casus manifestioris nullitatis stabilitur.

IV. – Processus brevior. – Namque, ordinario processu matrimoniali expeditiore reddito, efficta est quaedam processus brevioris species – praeter documentalem prout in praesentiarum vigentem –, in iis applicanda casibus in quibus accusata matrimonii nullitas pro se habet argumentorum peculiariter evidentium fulcimen.

Nos tamen non latuit, in quantum discrimen ex breviato iudicio principium indissolubilitatis matrimonialis adduci possit; eum nimirum in finem volumus ipsum Episcopum in tali processu iudicem constitui, qui in fide et disciplina unitati catholicae cum Petro ob suum pastoris munus quam qui maxime cavet.

V. – Appellatio ad Sedem Metropolitanam. – Appellatio ad Sedem Metropolitanam restituatur oportet, quippe quod munus per saecula stabile, tamquam provinciae ecclesiasticae capitis, insigne perstat synodalitatis in Ecclesia.

⁴ Cf. *Relatio Synodi*, n. 48.

⁵ Cf. Franciscus, *Adhort. Apost. Evangelii gaudium*, n. 27, in AAS 105 (2013) 1031.

Ilyen irányú kívánságát fejezte ki a nemrég tartott rendkívüli szinóduson egybegyűlt püspöktestvéreink többsége is, akik a perek gyorsabb és könnyebb lefolytatását szorgalmazták⁴. Kívánságaiknak teljesen megfelelően úgy határozunk, hogy jelen levelünkben olyan rendelkezéseket adunk ki, amelyek nem a házasságok érvénytelenségét, hanem a perek gyorsaságát és méltányos egyszerűségét segítik, nehogy a perek lezárásának elhúzódása miatt az állapotok tisztázására váró hívek szívét hosszú ideig nyomassa a kételkedés homálya.

Mіндеzt elődeink nyomdokait követve tettük, akik azt akarták, hogy a házassági semmisségi ügyeket bírói úton tárgyalják, nem pedig közigazgatási úton, nem mintha a dolog természete ezt megkövetelné, hanem mert a szent kötelék igazságának lehető legjobb védelme ezt kívánja, és éppen ezt biztosítják a perrendtartás garanciái.

A reform kimunkálásában az irányadó alapelvek a következők voltak:

I. – *Az érvénytelenséget kimondó ítélet végrehajtható.* – Mindenekelőtt jónak láttuk, hogy már ne kívánjunk meg két egybehangzó ítéletet a házasság érvénytelensége mellett ahhoz, hogy a felek új kánoni házasságot köthesenek, hanem legyen elegendő az első bíró által a jog előírása szerint kialakított erkölcsi bizonyosság.

II. – *Egyes bíró kinevezése a püspök felelősségére.* – Egyetlen – mindenesetre klerikus – bíró kinevezését az elsőfokú eljárásra a püspök felelősségére bízunk, akinek ügyelnie kell, nehogy bírói hatalmának gyakorlásában bármilyen lazaságot megengedjen.

III. – *Maga a püspök bíró.* – Hogy végül is gyakorlatra váltsuk a II. Vatikáni Zsinat tanítását egy fontos területen, úgy határozunk, hogy nyilvánvalóvá tesszük, hogy a püspök abban az egyházban, amelynek pástora és feje, egyben bíró is a rábízott hívek között. Azt kívánjuk tehát, hogy a nagy és kicsiny egyházmegyékből egyaránt maga a püspök adja jelét az egyházi struktúrák *megettérésének*⁵, és a bírói feladatot ne hagyja rá teljesen az egyházmegyei hivatal szerveire. Ez különösen érvényes a rövidebb eljárásra, melyet az igen nyilvánvaló érvénytelenség eseteire írunk elő.

IV. – *A rövidebb eljárás.* – Azon túl, hogy a rendes házassági pert gyorsabbá tesszük, kirajzolódott egy rövidebb eljárási forma – a jelenleg érvényes okirati eljáráson kívül –, amelyet azokban az esetekben kell alkalmazni, mikor a házasság érvénytelenségének állítását különösen nyilvánvaló érvek támasztják alá.

Nem került el azonban figyelmünket, hogy a rövid eljárás veszélynek teheti ki a házasság felbonthatatlanságának elvét; éppen ezért akartuk, hogy az ilyen perekben maga a püspök legyen a bíró, aki a Péterrel való katolikus hitbeli és felelmi egységet pástori tiszttségénél fogva a legjobban biztosítja.

V. – *Fellebbezés a metropolitai székhöz.* – A metropolitai székhöz való fellebbezést helyre kell állítani, hiszen az egyháztartomány fejének ez az évszázadok során állandó tisztsége a szinodalitás kiemelkedő jele az Egyházban.

⁴ Vö. *Szinódusi Jelentés*, 48.

⁵ Vö. Ferenc pápa, *Evangelii gaudium* apostoli buzdítás, in AAS 105 (2013), 1031. o.

VI. – *Episcoporum Conferentiarum officium proprium. – Episcoporum Conferentiae, quas potissimum urgere debet apostolicus zelus in fidelibus pertinentibus dispersis, officium praefatae conversionis participandae persentiant, et sartum tectumque servant Episcoporum ius potestatem iudicalem in sua particulari Ecclesia ordinandi.*

Proximitatis inter iudicem et christifideles restauratio secundum enim exitum non sortietur, nisi ex Conferentiis singulis Episcopis stimulus una simul cum auxilio veniat ad reformationem matrimonialis processus adimplendam.

Una cum iudicis proximitate curent pro posse Episcoporum Conferentiae, salva iusta et honesta tribunalium operatorum mercede, ut processuum gratuitati caveatur et Ecclesia, generosam matrem se ostendens fidelibus, in re tam arcte animarum saluti cohaerente manifestet Christi gratuitum amorem quo salvi omnes facti sumus.

VII. – *Appellatio ad Sedem Apostolicam. – Appellationem ad Apostolicae Sedis Tribunal ordinarium, seu Rotam Romanam, utique servari oportet, antiquissimo spectato iure, ita ut vinculum inter Petri Sedem et Ecclesias particulares confirmetur, cauto tamen in eiusdem appellationis disciplina ut quilibet cohibeatur iuris abusus, neque quid salus animarum detrimenti capiat.*

Rotae Romanae, autem, lex propria quam primum regulis reformati processus, quatenus opus sit, adaequabitur.

VIII. – *Provisiones pro Ecclesiis Orientalibus. – Rationem demum habentes peculiaris Ecclesiarum Orientalium ecclesialis et disciplinaris ordinationis, statuimus accommodatas normas separatim hoc ipso die edere ad disciplinam matrimonialium processuum in Codice Canonum Ecclesiarum Orientalium innovandam.*

Quibus omnibus mature consideratis, decernimus ac statuimus Libri VII Codicis Iuris Canonici, Partis III, Tituli I, Caput I De causis ad matrimonii nullitatem declarandam (cann. 1671–1691), inde a die VIII mensis Decembris anni MMXV, integre substitui prout sequitur:

ART. 1

DE FORO COMPETENTI ET DE TRIBUNALIBUS

Can. 1671. – § 1. *Causae matrimoniales baptizatorum iure proprio ad iudicem ecclesiasticum spectant.*

§ 2. *Causae de effectibus matrimonii mere civilibus pertinent ad civilem magistratum, nisi ius particulare statuatur easdem causas, si incidenter et accessorie agantur, posse a iudice ecclesiastico cognosci ac definiri.*

Can. 1672. – *In causis de matrimonii nullitate, quae non sint Sedi Apostolicae reservatae, competentia sunt:*

1° tribunal loci in quo matrimonium celebratum est;

VI. *A püspöki konferenciák sajátos feladata.* – A püspöki konferenciák, melyeknek különös apostoli igyekezettel kell törekedniük a szétszórt hívők elérésére, vegyék ki a részüket a már említett *megettérés* feladatából, és tartsák teljes tiszteletben a püspökök jogát, hogy a bírói hatalom gyakorlását saját rész-egyházukban megszervezzék.

A közelség helyreállítása a bíró és a hívek között nem lesz eredményes, ha az egyes püspökök a konferenciáktól nem kapnak ösztönzést és segítséget a házassági eljárás megújításának megvalósítására.

A püspöki konferenciák, a bíró közelségének megvalósításán kívül, amennyire lehetséges, gondoskodjanak arról, hogy – a bírósági munkatársak igazságos és tisztos díjazásának fenntartásával – biztosítsák az eljárások ingyenességét, hogy az Egyház a hívek nagylelkű edesanyjaként a lelkek üdvösségével ilyen szorosan összefüggő kérdésben kinyilvánítsa Krisztusnak azt az ingyenes szeretetét, amellyel mindnyájunkat megváltott.

VII. – *Fellebbezés az Apostoli Szentszékhez.* – Az Apostoli Szentszék rendes bíróságához, vagyis a Rota Romanához való fellebbezés lehetőségét mindenestre fenn kell tartani, tekintettel az ősi jogi elvre, hogy így erősödjen a kötelék Péter Széke és a részegyházak között. Ennek a fellebbezésnek a szabályozása során azonban ügyelni kell arra, hogy a joggal való minden visszaélést kizárjanak, nehogy a lelkek üdvössége kárt szenvedjen.

A Rota Romana saját törvényét pedig, amennyiben szükséges, mielőbb a megújított eljárás szabályaihoz kell igazítani.

VIII. – *Rendelkezések a keleti egyházak számára.* – Figyelembe véve a keleti egyházak sajátos egyházi és fegyelmi rendjét, a mai napon megfelelő külön szabályokat adunk ki a házassági eljárások fegyelmének a Keleti Egyházak Kánonjainak Kódexében való megújítására.

Mindezek érett megfontolása után elhatározzuk és elrendeljük, hogy a Codex Iuris Canonici VII. könyve III. része I. címének I. fejezete, A házasság semmisségének kinyilvánításáért folyó perek (1671–1691. kán.) helyett 2015. december 8-tól az alábbi szöveg álljon:

I. CIKKELY

AZ ILLETÉKES FÓRUM ÉS A BÍRÓSÁGOK

1671. kán. – 1. §. A megkereszteltek házassági ügyei saját jogon az egyházi bíróhoz tartoznak.

2. §. A házasság tisztán polgári hatásairól szóló ügyek a világi hatósághoz tartoznak, hacsak a részleges jog elő nem írja, hogy ezeket az ügyeket az egyházi bíró vizsgálhatja és döntheti el.

1672. kán. – Az Apostoli Szentszéknek nem fenntartott házassági semmisségi ügyekben illetékes:

1. a házasságkötés helyének bírósága;

2° tribunal loci in quo alterutra vel utraque pars domicilium vel quasi-domicilium habet;

3° tribunal loci in quo de facto colligendae sunt pleraeque probationes.

Can. 1673. – § 1. *In unaquaque dioecesi iudex primae instantiae pro causis nullitatis matrimonii iure expresse non exceptis est Episcopus dioecesanus, qui iudicalem potestatem exercere potest per se ipse vel per alios, ad normam iuris.*

§ 2. *Episcopus pro sua dioecesi tribunal dioecesanum constituat pro causis nullitatis matrimonii, salva facultate ipsius Episcopi accedendi ad aliud dioecesanum vel interdioecesanum vicinius tribunal.*

§ 3. *Causae de matrimonii nullitate collegio trium iudicum reservantur. Eidem praeesse debet iudex clericus, reliqui iudices etiam laici esse possunt.*

§ 4. *Episcopus Moderator, si tribunal collegiale constitui nequeat in dioecesi vel in viciniore tribunali ad normam § 2 electo, causas unico iudici clerico committat qui, ubi fieri possit, duos assessores probatae vitae, peritos in scientiis iuridicis vel humanis, ab Episcopo ad hoc munus approbatos, sibi asciscat; eidem iudici unico, nisi aliud constet, ea competunt quae collegio, praesidi vel ponenti tribuuntur.*

§ 5. *Tribunal secundae instantiae ad validitatem semper collegiale esse debet, iuxta praescriptum praecedentis § 3.*

§ 6. *A tribunali primae instantiae appellatur ad tribunal metropolitanum secundae instantiae, salvo praescriptis cann. 1438–1439 et 1444.*

ART. 2

DE IURE IMPUGNANDI MATRIMONIUM

Can. 1674. – § 1. *Habiles sunt ad matrimonium impugnandum:*

1° coniuges;

2° promotor iustitiae, cum nullitas iam divulgata est, si matrimonium convalidari nequeat aut non expedit.

§ 2. *Matrimonium quod, utroque coniuge vivente, non fuit accusatum, post mortem alterutrius vel utriusque coniugis accusari non potest, nisi quaestio de validitate sit praeiudicialis ad aliam solvendam controversiam sive in foro canonico sive in foro civili.*

§ 3. *Si autem coniux moriatur pendente causa, servetur can. 1518.*

2. bármelyik vagy mindkét fél lakóhelyének vagy pótlakóhelyének bírósága;
3. annak a helynek a bírósága, ahol a bizonyítékok többségét ténylegesen össze kell gyűjteni.

1673. kán. – 1. §. A házassági semmisségi ügyekben, azok kivételével, amelyekről a jog kifejezetten másként rendelkezik, minden egyházmegyében a megyéspüspök az elsőfokú bíró, aki bírói hatalmát a jog szerint személyesen vagy mások útján gyakorolhatja.

2. §. A püspök létesítsen egyházmegyéje számára a házassági semmisségi ügyekre egyházmegyei bíróságot, fenntartva a püspök jogát, hogy más közeli egyházmegyei vagy egyházmegyeközi bírósághoz forduljon.

3. §. A házasság semmisségéről szóló ügyek három bíróból álló tanácsnak vannak fenntartva. A tanács elnökének klerikus bírónak kell lennie, a többi bírók lehetnek világiak is.

4. §. Ha nem lehet társas bíróságot alakítani, a bíróságot vezető püspök az egyházmegyében vagy a 2. § szerint választott közeli bíróságnál bízza az ügyeket egyetlen klerikus bíróra, aki – ahol lehetséges – vegyen maga mellé két ki próbált életű, a jogi vagy a humán tudományokban jártas, a püspöktől erre a feladatára jóváhagyott ülnököt. Hacsak az ellenkezője nem nyilvánvaló, ezt az egy bírót illeti, amit a jog a testületnek, az elnöknek vagy az előadóbírónak tulajdonít.

5. §. A másodfokú bíróságnak, az érvénytelenség terhe alatt, mindig társas bíróságnak kell lennie a fenti 3. § előírása szerint.

6. §. Az elsőfokú bíróságtól a másodfokú metropolitai bírósághoz kell fellebezni az 1438–1439. és az 1444. kán. előírásainak fenntartásával.

2. CIKKELY

A HÁZASSÁG MEGTÁMADÁSÁNAK JOGA

1674. kán. – 1. §. A házasság megtámadására jogképesek:

1. a házastársak;
2. az ügyész, mikor a semmisség nyilvánosságra került, ha a házasságot nem lehet vagy nem hasznos érvényesíteni.

2. §. Azt a házasságot, amelyet a két házastárs életében nem támadtak meg, egyikük vagy mindkettőjük halála után nem lehet megtámadni, hacsak az érvényesség előzetes kérdésként nem merül fel más kánoni vagy világi bíróság előtt folyó vita megoldásához.

3. §. Ha pedig a házastárs a per folyamán meghal, az 1518. kán. szerint kell eljárni.

ART. 3

DE CAUSAE INTRODUCTIONE ET INSTRUCTIONE

Can. 1675. – *Iudex, antequam causam acceptet, certior fieri debet matrimonium irreparabiliter pessum ivisse, ita ut coniugalis convictus restitui nequeat.*

Can. 1676. – § 1. *Recepto libello, Vicarius iudicialis si aestimet eum aliquo fundamento niti, eum admittat et, decreto ad calcem ipsius libelli appposito, praecipiat ut exemplar notificetur defensori vinculi et, nisi libellus ab utraque parte subscriptus fuerit, parti conventae, eidem dato termino quindecim dierum ad suam mentem de petitione aperiendam.*

§ 2. *Praefato termino transacto, altera parte, si et quatenus, iterum monita ad suam mentem ostendendam, audito vinculi defensore, Vicarius iudicialis suo decreto dubii formulam determinet et decernat utrum causa processu ordinario an processu brevior ad mentem cann. 1683–1687 pertractanda sit. Quod decretum partibus et vinculi defensori statim notificetur.*

§ 3. *Si causa ordinario processu tractanda est, Vicarius iudicialis, eodem decreto, constitutionem iudicum collegii vel iudicis unici cum duobus assessoribus iuxta can. 1673, § 4 disponat.*

§ 4. *Si autem processus brevior statutus est, Vicarius iudicialis agat ad normam can. 1685.*

§ 5. *Formula dubii determinare debet quo capite vel quibus capitibus nuptiarum validitas impugnetur.*

Can. 1677. – § 1. *Defensori vinculi, partium patronis et, si in iudicio sit, etiam promotori iustitiae ius est:*

1° *examine partium, testium et peritorum adesse, salvo praescripto can. 1559;*

2° *acta iudicialia, etsi nondum publicata, invisere et documenta a partibus producta recognoscere.*

§ 2. *Examine, de quo in § 1, n. 1, partes assistere nequeunt.*

Can. 1678. – § 1. *In causis de matrimonii nullitate, confessio iudicialis et partium declarationes, testibus forte de ipsarum partium credibilitate sustentae, vim plenae probationis habere possunt, a iudice aestimandam perpensis omnibus indiciis et adminiculis, nisi alia accedant elementa quae eas infirmant.*

§ 2. *In iisdem causis, depositio unius testis plenam fidem facere potest, si agatur de teste qualificato qui deponat de rebus ex officio gestis, aut rerum et personarum adiuncta id suadeant.*

§ 3. *In causis de impotentia vel de consensus defectu propter mentis morbum vel anomaliam naturae psychicae iudex unius periti vel plurium opera utatur, nisi ex adiunctis inutilis evidenter appareat; in ceteris causis servetur praescriptum can. 1574.*

3. CIKKELY
A PERALAPÍTÁS ÉS A VIZSGÁLAT

1675. kán. – A bírónak, mielőtt az ügyet elfogadja, meg kell győződnie arról, hogy a házasság helyrehozhatatlanul megromlott és így a házastársi együttélés nem helyreállítható.

1676. kán. – 1. §. Amikor a keresetlevelet megkapta, a bírósági helynök, ha úgy véli, hogy annak van valami alapja, fogadja el azt, és magának a keresetlevélnek az aljára vezetett határozattal rendelje el, hogy annak egy példányát közöljék a kötelékvédővel, és ha a keresetlevelet nem írta alá mindkét fél, az alperessel is, tizenöt nap határidőt adva neki, hogy foglaljon állást a kéressel kapcsolatban.

2. §. Ennek a határidőnek az elteltével – ha és amennyiben szükséges az alperes ismételt felszólítása után az állásfoglalásra –, a bírósági helynök, a kötelékvédő meghallgatása után, határozatával állapítsa meg a perkérdést és döntse el, hogy az ügyet rendes vagy az 1683–1687. kán. szerinti rövidebb eljárással kell-e tárgyalni. Ezt a határozatot rögtön közöljék a felekkel és a kötelékvédővel.

3. §. Ha az ügyet rendes eljárással kell tárgyalni, a bírósági helynök ugyanebben a határozatában rendelje el a bírói tanács megalakítását vagy jelöljön ki egyes bírót két ülnökkel az 1673. kán. 4. §-a szerint.

4. §. Ha pedig rövidebb eljárást rendelt el, a bírósági helynök az 1685. kán. előírása szerint járjon el.

5. §. A perkérdésnek meg kell határoznia, hogy milyen jogcímen vagy jogcímeneken támasztják a házasság érvényességét.

1677. kán. – 1. §. A kötelékvédőnek, a felek védőinek és – ha szerepel a perben – az ügyésznek joga van:

1. a felek, a tanúk és a szakértők kihallgatásán jelen lenni az 1559. kán. előírásának fenntartásával;

2. a peres iratokba akkor is, ha még nem tették közzé őket, betekinteni, és a felektől beterjesztett okmányokat megvizsgálni.

2. §. Az 1. § 1. sz.-ában említett kihallgatáson a felek nem lehetnek jelen.

1678. kán. – 1. §. A házassági semmisségi ügyekben a perbeli beismerés és a felek nyilatkozatai, melyeket esetleg maguknak a feleknek a szavahihetőségéről szóló tanúk erősítenek meg, teljes bizonyító erővel rendelkezhetnek, amelyet az összes jelek és kiegészítő bizonyítékelemek figyelembevételével a bírónak kell értékelnie, hacsak nincsenek más elemek, amelyek azokat gyengítik.

2. §. Ugyanezekben az ügyekben egyetlen tanú vallomása is teljes bizonyító erejű lehet, ha minősített tanúról van szó, aki a hivatalból végzett cselekményeiről tanúskodik, vagy ha a személyi és a dologi körülmények ezt indokolják.

3. §. Az impotenciáról vagy a beleegyezésnek elmebetegség vagy pszichikai természetű rendellenesség miatti hiányáról folyó perekben a bíró vegye igénybe egy vagy több szakértő közreműködését, hacsak ennek szükségtelensége a körülményekből nem nyilvánvaló; egyéb ügyekben az 1574. kán. előírását kell megtartani.

§ 4. *Quoties in instructione causae dubium valde probabile emerit de non secuta matrimonii consummatione, tribunal potest, auditis partibus, causam nullitatis suspendere, instructionem complere pro dispensatione super rato, ac tandem acta transmittere ad Sedem Apostolicam una cum petitione dispensationis ab alterutro vel utroque coniuge et cum voto tribunalis et Episcopi.*

ART. 4

DE SENTENTIA, DE EIUSDEM IMPUGNATIONIBUS ET EXSECUTIONE

Can. 1679. – *Sententia, quae matrimonii nullitatem primum declaravit, elapsis terminis a cann. 1630–1633 ordinatis, fit exsecutiva.*

Can. 1680. – § 1. *Integrum manet parti, quae se gravatam putet, itemque promotori iustitiae et defensori vinculi querelam nullitatis sententiae vel appellationem contra eandem sententiam interponere ad mentem cann. 1619–1640.*

§ 2. *Terminis iure statutis ad appellationem eiusque prosecutionem elapsis atque actis iudicialibus a tribunali superioris instantiae receptis, constituatur collegium iudicum, designetur vinculi defensor et partes moneantur ut animadversiones, intra terminum praestitutum, proponant; quo termino transacto, si appellatio mere dilatoria evidenter appareat, tribunal collegiale, suo decreto, sententiam prioris instantiae confirmet.*

§ 3. *Si appellatio admissa est, eodem modo quo in prima instantia, congrua congruis referendo, procedendum est.*

§ 4. *Si in gradu appellationis novum nullitatis matrimonii caput offeratur, tribunal potest, tamquam in prima instantia, illud admittere et de eo iudicare.*

Can. 1681. – *Si sententia exsecutiva prolata sit, potest quovis tempore ad tribunal tertii gradus pro nova causae propositione ad normam can. 1644 provocari, novis iisque gravibus probationibus vel argumentis intra peremptorium terminum triginta dierum a proposita impugnatione allatis.*

Can. 1682. – § 1. *Postquam sententia, quae matrimonii nullitatem declaraverit, facta est exsecutiva, partes quarum matrimonium declaratum est nullum, possunt novas nuptias contrahere, nisi vetito ipsi sententiae apposito vel ab Ordinario loci statuto id prohibeatur.*

§ 2. *Statim ac sententia facta est exsecutiva, Vicarius iudicialis debet eandem notificare Ordinario loci in quo matrimonium celebratum est. Is autem curare debet ut quam primum de decreta nullitate matrimonii et de vetitis forte statutis in matrimoniorum et baptizatorum libris mentio fiat.*

4. §. Ha az ügy vizsgálata során igen valószínű kétség merül fel aziránt, hogy nem hálták el a házasságot, a bíróság a felek meghallgatásával felfüggesztheti a semmisségi ügyet és kiegészítheti a vizsgálatot az el nem hált házasság alóli felmentés érdekében, végül felterjeszheti az iratokat az Apostoli Szentszékhez az egyik vagy mindkét házastárs felmentési kérelmével és a bíróság, valamint a püspök szavazatával együtt.

4. CIKKELY

AZ ÍTÉLET, ANNAK MEGTÁMADÁSA ÉS VÉGREHAJTÁSA

1679. kán. – A házasság semmisségét elsőként megállapító ítéletet az 1630–1633. kán.-ban rendelt határidők elteltével végre lehet hajtani.

1680. kán. – 1. §. Az ítéletet a maga számára sérelmesnek tartó félnek, valamint az ügyésznek és a kötelékvédőnek érintetlenül fennmarad a joga, hogy az ítélet ellen semmisségi panaszt vagy fellebbezést nyújtson be az 1619–1640. kán.-nak megfelelően.

2. §. A jogban a fellebbezésre és annak követésére megállapított határidők elteltével, miután a felsőbb fokú bíróság megkapta a peres iratokat, alakítsák meg a bírói tanácsot, jelöljék ki a kötelékvédőt és figyelmeztessék a feleket, hogy adott határidőn belül terjesszék elő megjegyzéseiket; ennek elmúltával, ha a fellebbezés nyilvánvalóan pusztán halogató jellegűnek tűnik, a társas bíróság határozatával erősítse meg az előző fokon hozott ítéletet.

3. §. Ha a fellebbezést elfogadták, ugyanúgy kell eljárni, mint az első fokon, megfelelő alkalmazással.

4. §. Ha fellebbviteli fokon új házassági semmisségi jogcímet jelentenek be, a bíróság első fok gyanánt elfogadhatja azt és ítélezhet róla.

1681. kán. – Ha végrehajtható ítéletet hoztak, bármikor harmadfokú bírósághoz lehet fordulni perújrafelvétel végett az 1644. kán. előírása szerint, új és súlyos bizonyítékok vagy érvek felhozásával, az ítélet megtámadásának bejelentésétől számított harminc nap jogvesztő határidőn belül.

1682. kán. – 1. §. Miután a házasság semmisségét kimondó ítélet végrehajthatóvá vált, a felek, akiknek házasságát semmisnek nyilvánították, új házasságot köthetnek, hacsak magához az ítélethez fűzött vagy a helyi ordinárius által elrendelt tilalom ezt nem akadályozza.

2. §. Mihelyt az ítélet végrehajthatóvá vált, a bírósági helynöknek azonnal közölnie kell azt a házasságkötés helyének ordináriusával. Annak pedig gondoskodnia kell arról, hogy a házasság semmisségének kimondását és az esetleges tilalmakat a házassági és a keresztelési anyakönyvekbe bejegyezzék.

ART. 5

DE PROCESSU MATRIMONIALI BREVIOR CORAM EPISCOPO

Can. 1683. – *Ipsi Episcopo dioecesano competit iudicare causas de matrimonii nullitate processu brevior quoties:*

1° *petitio ab utroque coniuge vel ab alterutro, altero consentiente, proponatur;*

2° *recurrant rerum personarumque adiuncta, testimoniis vel instrumentis suffulta, quae accuratorem disquisitionem aut investigationem non exigant, et nullitatem manifestam reddant.*

Can. 1684. – *Libellus quo processus brevior introducitur, praeter ea quae in can. 1504 recensentur, debet:*

1° *facta quibus petitio innititur breviter, integre et perspicue exponere;*

2° *probationes, quae statim a iudice colligi possint, indicare;*

3° *documenta quibus petitio innititur in adnexo exhibere.*

Can. 1685. – *Vicarius iudicialis, eodem decreto quo dubii formulam determinat, instructore et assessore nominatis, ad sessionem non ultra triginta dies iuxta can. 1686 celebrandam omnes citet qui in ea interesse debent.*

Can. 1686. – *Instructor una sessione, quatenus fieri possit, probationes colligat et terminum quindecim dierum statuatur ad animadversiones pro vinculo et defensiones pro partibus, si quae habeantur, exhibendas.*

Can. 1687. – § 1. *Actis receptis, Episcopus dioecesanus, collatis consiliis cum instructore et assessore, perpensisque animadversionibus defensoris vinculi et, si quae habeantur, defensionibus partium, si moralem certitudinem de matrimonii nullitate adipiscitur, sententiam ferat. Secus causam ad ordinarium tramitem remittat.*

§ 2. *Integer sententiae textus, motivis expressis, quam citius partibus notificetur.*

§ 3. *Adversus sententiam Episcopi appellatio datur ad Metropolitam vel ad Rotam Romanam; si autem sententia ab ipso Metropolita lata sit, appellatio datur ad antiquiorem suffraganeum; et adversus sententiam alius Episcopi qui auctoritatem superiorem infra Romanum Pontificem non habet, appellatio datur ad Episcopum ab eodem stabiliter selectum.*

§ 4. *Si appellatio mere dilatoria evidenter appareat, Metropolita vel Episcopus de quo in § 3, vel Decanus Rotae Romanae, eam a limine decreto suo reiciat; si autem admissa fuerit, causa ad ordinarium tramitem in altero gradu remittatur.*

5. CIKKELY

A PÜSPÖK ELŐTT FOLYÓ RÖVIDEBB HÁZASSÁGI ELJÁRÁS

1683. kán. – Maga a megyéspüspök illetékes a házassági semmisségi ügyekben rövidebb eljárással ítélni, valahányszor:

1. a kérést mindkét házastárs terjeszti elő vagy egyikük a másik egyetértésével;
2. olyan tanúvallomások vagy okiratok által alátámasztott tárgyi és személyi körülmények merülnek fel, amelyek nem kívánnak részletesebb kutatást vagy vizsgálatot, és nyilvánvalóvá teszik az érvénytelenséget.

1684. kán. – A keresetlevélnek, amely a rövidebb eljárást bevezeti, az 1504. kán.-ban említettek kivételével:

1. röviden, teljesen és világosan elő kell adnia azokat a tényeket, amelyek a kérés alapul;
2. meg kell jelölnie a bizonyítékokat, amelyeket a bíró azonnal összegyűjthet;
3. csatolva tartalmaznia kell azokat az okiratokat, amelyek a kérést megalapozzák.

1685. kán. – A bírósági helynöknek ugyanabban a határozatban, amelyben a perkérdést meghatározza, ki kell neveznie a vizsgálóbírókat és az ülnököket, és egy nem harminc napnál később, az 1686. kán. szerint tartandó ülésre meg kell idéznie mindenkit, akinek azon részt kell vennie.

1686. kán. – A vizsgálóbíró, amennyiben lehetséges, egyetlen ülésen gyűjtse össze a bizonyítékokat, és tűzzön ki tizenöt nap határidőt a kötelék mellett szóló észrevételek és a felek mellett szóló esetleges védelmek beterjesztésére.

1687. kán. – 1. §. Az iratok kézhezvétele után a megyéspüspök, megtanácskozva a dolgot a vizsgálóbíróval és az ülnökkel, mérlegelve a kötelékvédő észrevételeit és a felek esetleges védelmeit, ha erkölcsi bizonyosságot szerez a házasság érvénytelenségéről, hozza meg az ítéletet. Egyébként bocsássa az ügyet rendes eljárásra.

2. §. Az ítélet teljes szövegét, az indoklással együtt, a lehető leggyorsabban közölkék a felekkel.

3. §. A püspök ítélete ellen a metropolitához vagy a Rota Romanához lehet fellebbezni; ha pedig az ítéletet maga a metropolita hozta, a legrégebb szuffraganeus püspökhöz lehet fellebbezni; más olyan püspök ítélete ellen, akinek a római pápán kívül nincsen felsőbb hatósága, az általa maga által tartós jelleggel kiválasztott püspökhöz lehet fellebbezni.

4. §. Ha nyilvánvalóan kitűnik, hogy a fellebbezés pusztán halogató jellegű, a metropolita vagy a 3. §-ban említett püspök vagy a Rota Romana dékánja eleve utasítsa el azt határozatilag; ha pedig elfogadja, az ügyet bocsássa fellebbezési fokon rendes eljárásra.

ART. 6

DE PROCESSU DOCUMENTALI

Can. 1688. – *Recepta petitione ad normam can. 1676 proposita, Episcopus dioecesanus vel Vicarius iudicialis vel Iudex designatus potest, praetermissis sollemnitatibus ordinarii processus sed citatis partibus et cum interventu defensoris vinculi, matrimonii nullitatem sententia declarare, si ex documento, quod nulli contradictioni vel exceptioni sit obnoxium, certo constet de existentia impedimenti dirimentis vel de defectu legitimae formae, dummodo pari certitudine pateat dispensationem datam non esse, aut de defectu validi mandati procuratoris.*

Can. 1689. – § 1. *Adversus hanc declarationem defensor vinculi, si prudenter existimaverit vel vitia de quibus in can. 1688 vel dispensationis defectum non esse certa, appellare debet ad iudicem secundae instantiae, ad quem acta sunt transmittenda quique scripto monendus est agi de processu documentalibus.*

§ 2. *Integrum manet parti, quae se gravatam putet, ius appellandi.*

Can. 1690. *Iudex alterius instantiae, cum interventu defensoris vinculi et auditis partibus, decernet eodem modo, de quo in can. 1688, utrum sententia sit confirmanda, an potius procedendum in causa sit iuxta ordinarium tramitem iuris; quo in casu eam remittit ad tribunal primae instantiae.*

ART. 7

NORMAE GENERALES

Can. 1691. – § 1. *In sententia partes moneantur de obligationibus moralibus vel etiam civilibus, quibus forte teneantur, altera erga alteram et erga prolem, ad sustentationem et educationem praestandam.*

§ 2. *Causae ad matrimonii nullitatem declarandam, processu contentioso orali, de quo in cann. 1656–1670, tractari nequeunt.*

§ 3. *In ceteris quae ad rationem procedendi attinent, applicandi sunt, nisi rei natura obstet, canones de iudiciis in genere et de iudicio contentioso ordinario, servatis specialibus normis circa causas de statu personarum et causas ad bonum publicum spectantes.*

Dispositio can. 1679 applicabitur sententiis matrimonii nullitatem declarantibus publicatis inde a die quo hae Litterae vim obligandi sortientur.

Praesentibus adnectitur ratio procedendi, quam duximus ad rectam accuratamque renovatae legis applicationem necessariam, studiose ad fovendum bonum fidelium servanda.

6. CIKKELY AZ OKIRATI ELJÁRÁS

1688. kán. – Az 1676. kán. szerint beterjesztett kérelem elfogadása után a megyéspüspök vagy a bírósági helynök vagy a kijelölt bíró, a rendes eljárás formáságainak elhagyásával, de a felek megidézésével és a kötelékvédő közbejöttével, ítéletileg kijelentheti a házasság semmisségét, ha támadhatatlan és kifogástalan okiratból biztosan kitűnik, hogy érvénytelenítő akadály állt fenn, vagy hiányzott a törvényes forma – feltéve, hogy ugyanilyen biztos az is, hogy felmentést nem adtak –, vagy hogy a képviselőnek nem volt érvényes megbízatása.

1689. kán. – 1. §. Ez ellen a kijelentés ellen a kötelékvédő, ha megfontoltan úgy véli, hogy az 1688. kán.-ban felsorolt hibák megléte vagy a felmentés hiánya nem biztos, köteles fellebbezni a másodfokú bíróhoz, akinek az iratokat el kell küldeni, írásban figyelmeztetve őt, hogy okirati eljárásról van szó.

2. §. Annak a félnek, aki úgy érzi, hogy az ítélet számára sérelmes, megmarad a joga a fellebbezésre.

1690. kán. – A másodfokú bíró dönti el, a kötelékvédő közbejöttével és a felek meghallgatása után, ugyancsak az 1688. kán.-ban leírt módon, hogy megerősítendő-e az ítélet, vagy inkább a rendes jogi úton kell eljárni az ügyben; ebben az esetben az ügyet visszaküldi az elsőfokú bírósághoz.

7. CIKKELY ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

1691. kán. – 1. §. Az ítéletben figyelmeztetni kell a feleket azokra az erkölcsi és akár polgári kötelezettségekre is, amelyek esetleg terhelik őket egymás és a gyermek iránt, a tartás és a nevelés biztosítását illetően.

2. §. A házasság semmisségének kinyilvánításáért folyó pereket nem lehet az 1656–1670. kán. szerinti szóbeli egyházi peres eljárással tárgyalni.

3. §. Az eljárásmódra vonatkozó egyéb kérdésekben, hacsak a dolog természete nem zárja ki, az általában a perekről és a rendes egyházi peres eljárásról szóló kánonokat kell alkalmazni a személyek állapotáról folyó és a közérdeket érintő perekre vonatkozó különleges előírások megtartásával.

Az 1679. kán. rendelkezését azokra a házasság semmisségét kimondó ítéletekre kell alkalmazni, amelyeket a jelen levél hatályba lépésének napjával kezdődően adnak ki.

A jelen levélhez eljárási szabályzat csatlakozik, melyet a megújult törvény helyes és pontos alkalmazása céljából fontosnak tartottunk, és amelyet gondosan meg kell tartani a hívők javának érdekében.

Quae igitur a Nobis his Litteris decreta sunt, ea omnia rata ac firma esse iubemus, contrariis quibusvis, etiam specialissima mentione dignis, non obstantibus.

Gloriosae et benedictae semper Virginis Mariae, Matris misericordiae, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli intercessioni actuosam executionem novi matrimonialis processus fidenter committimus.

Datum Romae, apud S. Petrum, die XV mensis Augusti, in Assumptione Beatae Mariae Virginis, anno MMXV, Pontificatus Nostri tertio.

FRANCISCUS

Elrendeljük, hogy mindaz, amit ebben a levelünkben határoztunk, érvényes és hatályos legyen, minden ellenkező – akár a legkülönlegesebb említésre méltó – rendelkezés hatályon kívül helyezésével.

Bátran bízunk a dicsőséges és áldott, mindig Szűz Mária, az irgalmasság Anyja, valamint Szent Péter és Pál apostolok közbenjárására az új házassági eljárás tevékeny végrehajtását.

Kelt Rómában, Szent Péternél, 2015. augusztus 15-én, a Boldogságos Szűz Mária mennybevételének ünnepén, Pápaságunk harmadik évében.

FERENC

RATIO PROCEDENDI IN CAUSIS AD MATRIMONII NULLITATEM DECLARANDAM

III Coetus Generalis Extraordinarius Synodi Episcoporum mense octobri anni 2014 habitus difficultatem fidelium adeundi Ecclesiae tribunalia perspexit. Quoniam vero Episcopus, sicut bonus Pastor, subditos suos speciali cura pastoralis egentes obire tenetur, una cum definitis normis ad processus matrimonialis applicationem, visum est, pro comperta habita Petri Successoris Episcoporumque conspiratione in legis notitia propaganda, instrumenta quaedam praebere ut tribunalium opus respondere valeat fidelibus veritatem declarari postulantibus de existentia annon vinculi sui collapsi matrimonii.

Art. 1. – *Episcopus vi can. 383 § 1 animo apostolico prosequi tenetur coniuges separatos vel divortio digressos, qui propter suam vitae condicionem forte a praxi religionis defecerint. Ipse igitur cum parochis (cfr. can. 529 § 1) sollicitudinem pastorem participatur erga hos christifideles in angustiis constitutos.*

Art. 2. – *Investigatio praeiudicialis seu pastoralis, quae in structuris paroecclesialibus vel dioecesanis recipit christifideles separatos vel divortio digressos de validitate sui matrimonii dubitantes vel de nullitate eiusdem persuasos, in eum finem vergit ut eorum condicio cognoscatur et colligantur elementa utilia ad processum iudicalem, ordinarium an breviorum, forte celebrandum. Quae investigatio intra pastorale opus dioecesanum de matrimonio unitarium evolvitur.*

Art. 3. – *Eadem investigatio personis concedatur ab Ordinario loci idoneis habitis, competentibus licet non exclusive iuridico-canonicis pollutibus. Inter eas habentur in primis parochus proprius vel is qui coniuges ad nuptiarum celebrationem praeparavit. Munus hoc consulendi committi potest etiam aliis clericis, consecratis vel laicis ab Ordinario loci probatis.*

Dioecesis, vel plures dioeceses simul, iuxta praesentes adunationes, stabilem structuram constituere possunt per quam servitium hoc praebatur et componere, si casus ferat, quoddam Vademecum elementa essentialia ad aptiorem indaginis evolutionem referens.

Art. 4. – *Investigatio pastoralis elementa utilia colligit ad causae introductionem coram tribunali competenti a coniugibus vel eorum patrono forte faciendam. Requiritur an partes consentiant ad nullitatem petendam.*

ELJÁRÁSI SZABÁLYZAT A HÁZASSÁG SEMMISNEK NYILVÁNÍTÁSÁÉRT FOLYÓ ÜGYEKBEN

A Rendkívüli Püspöki Szinódus 2014 októberében tartott III. Általános Ülése megállapította, hogy a hívek nehezen jutnak el az egyházi bíróságokhoz. Mivel pedig a püspöknek mint jó pásztornak kötelessége, hogy a sajátos lelkipásztori gondozásra szoruló híveinek segítségére siessen, biztos tudatában annak, hogy Péter utóda és a püspökök együttműködnek a törvény ismeretének elterjesztésében, jónak látszott, hogy a házassági per alkalmazására vonatkozó részletesebb szabályokkal együtt bizonyos eszközöket adjunk, hogy a bíróságok munkája meg tudjon felelni a hívőknek, akik az igazság nyilvánítását kérik arról, hogy tönkrement házasságuk köteléke létezik-e vagy sem.

1. cikkely – A püspöknek a 383. kán. 1. §-a értelmében apostoli lelkülettel kell követnie a különvált vagy elvált házastársakat, akik életállapotuk miatt esetleg felhagytak a vallás gyakorlásával. Ő tehát osztozik a plébánosokkal (vö. 529. kán. 1. §) az ilyen nehézségekkel küzdő krisztushívők lelkipásztori el látásának gondjában.

2. cikkely – A pert megelőző vagy lelkipásztori vizsgálat, amely plébániai vagy egyházmegyei keretek közt fogadja a különvált vagy elvált krisztushívőket, akik kételkednek házasságuk érvényessége felől vagy meg vannak győződve annak érvénytelenségéről, azt a célt szolgálja, hogy felismerjék helyzetüket és egybegyűjtsék azokat az elemeket, amelyek hasznosak az esetleges rendes vagy rövidebb bírósági eljáráshoz. Ezt a vizsgálatot az egyházmegye egységes házasságpasztorációs munkájának keretében kell végezni.

3. cikkely – Ezt a vizsgálatot a helyi ordinárius által alkalmasnak tartott személyekre kell bízni, akik kánonjogi – de nem kizárólag ilyen – szakértelemmel rendelkeznek. Ezek közé tartozik elsősorban a helyi plébános vagy az, aki a feleket az esküvőre felkészítette. Ezt a tanácsadói feladatot rá lehet bízni más, a helyi ordinárius által jóváhagyott klerikusokra, megszentelt életet élőkre vagy világiakra is.

Az egyházmegye vagy több egyházmegye együtt, a jelenlegi csoportosításuk szerint, állandó szervezetet is létrehozhat ennek a szolgálatnak a teljesítésére, és ha alkalmas, összeállíthat egy *segédkönyvet* is, amely a lényeges elemeket tartalmazza ennek a vizsgálatnak a lehető legjobb lefolytatásához.

4. cikkely – A lelkipásztori vizsgálat egybegyűjti azokat az elemeket, amelyek hasznosak ahhoz, hogy a házastársak vagy jogvédőjük kezdeményezze az ügyet az illetékes bíróság előtt. Meg kell vizsgálni, hogy a felek egyetértenek-e a semmisség kérésében.

Art. 5. – *Omnibus elementis collectis, investigatio perficitur libello, si casus ferat, tribunali competenti exhibendo.*

Art. 6. – *Cum Codex iuris canonici undique applicandus sit, salvis specialibus normis, etiam in matrimonialibus processibus, ad mentem can. 1691 § 3, praesens ratio non intendit summam totius processus minute exponere, sed praecipuas legis innovationes potissimum illustrare et ubi oporteat complere.*

TITULUS I DE FORO COMPETENTI ET DE TRIBUNALIBUS

Art. 7 – § 1. *Tituli competentiae de quibus in can. 1672 aequipollentes sunt, servato pro posse principio proximitatis inter iudicem et partes.*

§ 2. *Per cooperationem autem inter tribunalia ad mentem can. 1418 caveatur ut quivis, pars vel testis, processui interesse possit minimo cum impendio.*

Art. 8 – § 1. *In dioecesibus quae proprio tribunali carent, curet Episcopus ut quam primum, etiam per cursus institutionis permanentis et continuae, a dioecesibus earumdemve coetibus et a Sede Apostolica in propositorum communionem promotos, personae formentur quae in constituendo tribunali pro causis matrimonialibus operam navare valeant.*

§ 2. *Episcopus a tribunali interdioecesano ad normam can. 1423 constituto recedere valet.*

TITULUS II DE IURE IMPUGNANDI MATRIMONIUM

Art. 9. – *Si coniux moriatur durante processu, causa nondum conclusa, instantia suspenditur donec alter coniux vel alius, cuius intersit, instet pro prosecutione; quo in casu legitimum interesse probandum est.*

TITULUS III DE CAUSAE INTRODUCTIONE ET INSTRUCTIONE

Art. 10. – *Iudex petitionem oralem admittere potest, quoties pars libellum exhibere impediatur: ipse tamen notarium iubeat scriptis actum redigere qui parti legendus est et ab ea probandus, quique locum tenet libelli a parte scripti ad omnes iuris effectus.*

5. cikkely – Az összes elemek egybegyűjtése után a vizsgálat a keresetlevéllel zárul, amelyet, ha a helyzet úgy kívánja, be kell terjeszteni az illetékes bíróságnak.

6. cikkely – Mivel az Egyházi Törvénykönyvet minden szempontból alkalmazni kell, a sajátos szabályok fenntartásával a házassági perekben is, az 1691. kán. 3. §-ának megfelelően, a jelen szabályzat nem kívánja részletesen kifejteni az egész eljárás vázlatát, hanem csupán a főbb törvényi újításokat igyekszik megvilágítani és ahol szükséges, kiegészíteni.

I. CÍM AZ ILLETÉKES FÓRUM ÉS A BÍRÓSÁGOK

7. cikkely – 1. §. Az 1672. kán.-ban említett illetékességi jogcímek egyenrangúak, de lehetőség szerint meg kell tartani azt az elvet, hogy a felek és a bíró közel legyenek egymáshoz.

2. §. A bíróságoknak az 1418. kán. szerinti együttműködése révén pedig biztosítani kell, hogy bármely fél vagy tanú a lehető legkisebb költséggel vehessen részt a perben.

8. cikkely – 1. §. Azokban az egyházmegyékben, amelyeknek nincs saját bíróságuk, a püspök gondoskodjon arról, hogy mielőbb, akár az egyházmegye vagy az egyházmegyeék csoportja és az Apostoli Szentszék által támogatott állandó és folyamatos továbbképző tanfolyamok révén is, olyan személyeket képezzenek, akik a házassági ügyekre megalakítandó bíróságokon dolgozni tudnak.

2. §. A püspök kiválhat az 1423. kán. előírása szerint létesített egyházmegyei bíróságból.

II. CÍM A HÁZASSÁG MEGTÁMADÁSÁNAK JOGA

9. cikkely – Ha a per folyamán, még a perbezárás előtt a házastárs meghal, a perfolyamat felfüggesztődik, amíg a másik házastárs vagy más, akinek érdekében áll, nem kezdeményezi a folytatást. Ebben az esetben a törvényes érdeket bizonyítani kell.

III. CÍM A PERALAPÍTÁS ÉS A VIZSGÁLAT

10. cikkely – A bíró elfogadhatja a szóbeli kérelmet, valahányszor a fél akadályozva van a keresetlevél benyújtásában: utasítsa azonban a jegyzőt, hogy készítsen írott okmányt, amelyet fel kell olvasni a félnek, akinek jóvá kell azt hagynia. Ez az irat minden jogi hatás tekintetében egyenértékű a fél által írt keresetlevéllel.

Art. 11 – § 1. *Libellus tribunali dioecetano vel interdioecetano ad normam can. 1673, § 2 electo exhibeatur.*

§ 2. *Petitioni non refragari censetur pars conventa quae sese iustitiae tribunalis remittit vel, iterum rite citata, nullam praebet responsionem.*

TITULUS IV DE SENTENTIA, DE EIUSDEM IMPUGNATIONIBUS ET EXECUTIONE

Art. 12. – *Ad certitudinem moralem iure necessariam, non sufficit praevalens probationum indiciorumque momentum, sed requiritur ut quodlibet quidem prudens dubium positivum errandi, in iure et in facto, excludatur, etsi mera contrarii possibilitas non tollatur.*

Art. 13. – *Si pars expresse declaraverit se quaslibet notitias circa causam recusare, censetur se facultati obtinendi exemplar sententiae renuntiasse. Quo in casu, eidem notificari potest dispositiva sententiae pars.*

TITULUS V DE PROCESSU MATRIMONIALI BREVIORE CORAM EPISCOPO

Art. 14 – § 1. *Inter rerum et personarum adiuncta quae sinunt causam nullitatis matrimonii ad tramitem processus brevioris iuxta cann. 1683–1687 pertractari, recensentur exempli gratia: is fidei defectus qui gignere potest simulationem consensus vel errorem voluntatem determinantem, brevisitas convictus coniugalis, abortus procuratus ad vitandam procreationem, permanentia pervicax in relatione extraconiugali tempore nuptiarum vel immediate subsequenti, celatio dolosa sterilitatis vel gravis infirmitatis contagiosae vel filiorum ex relatione praecedenti vel detrusione in carcerem, causa contrahendi vitae coniugali omnino extranea vel haud praevisa praegnantia mulieris, violentia physica ad extorquendum consensum illata, defectus usus rationis documentis medicis comprobatus, etc.*

§ 2. *Inter instrumenta quae petitionem suffulciunt habentur omnia documenta medica quae evidenter inutilem reddere possunt peritiam ex officio exquirendam.*

Art. 15. – *Si libellus ad processum ordinarium introducendum exhibitus sit, at Vicarius iudicialis censuerit causam processu breviori pertractari posse, in notificando libello ad normam can. 1676 § 1, idem partem conventam quae eum non subscripserit invitet, ut tribunali notum faciat num ad petitionem exhibitam accedere et processui interesse intendat. Idem, quoties oporteat, partem vel*

11. cikkely – 1. §. A keresetlevelet az 1673. kán. előírása szerint kiválasztott egyházmegyei vagy egyházmegyeközi bíróságnak kell benyújtani.

2. §. Nem minősül a kérelemnek való ellentmondásnak, ha az alperes a bíróság igazságosságára bízta magát, vagy ismételt, szabályos idézés után semmilyen választ nem ad.

IV. CÍM AZ ÍTÉLET, ANNAK MEGTÁMADÁSA ÉS VÉGREHAJTÁSA

12. cikkely – A jog szerint szükséges erkölcsi bizonyossághoz nem elegendő, hogy a bizonyítékok és jelek túlnyomó jelentőségűek legyenek, hanem az szükséges, hogy a jogi és ténybeli minden ésszerű pozitív kétsége kizárt legyen, ha nem szűnik is meg az ellenkező állítás pusztja lehetősége.

13. cikkely – Ha a fél kifejezetten kijelenti, hogy elutasít az ügyre vonatkozó minden értesítést, akkor azt kell tartani, hogy lemondott arról a jogáról, hogy megkapja az ítélet példányát. Ebben az esetben vele az ítélet rendelkező része közölhető.

V. CÍM A RÖVIDEBB HÁZASSÁGI ELJÁRÁS A PÜSPÖK ELŐTT

14. cikkely – 1. §. Azok között a tárgyi és személyi körülmények között, amelyek lehetővé teszik, hogy a házassági semmisségi ügyet rövidebb eljárással tárgyalják az 1683–1687. kán. szerint, említhetők például: a hit olyan hiánya, amely a beleegyezés színlelését vagy az akaratot meghatározó tévedést okozhatja; a házastársi együttélés rövidege; a gyermek elkerülése céljából végzett abortusz; makacs kitartás egy házasságon kívüli kapcsolatban az esküvő idején vagy közvetlenül utána; a terméketlenség, valamely súlyos, fertőző betegség, illetve korábbi kapcsolatból származó gyermekek vagy börtönbüntetés megtévesztő szándékú eltitkolása; a házasságkötésnek a házasélettől teljesen idegen indoka vagy a nő előre nem látott terhessége; a beleegyezés kikényszerítésére alkalmazott fizikai erőszak; az értelem használatának orvosi dokumentumokkal igazolt hiánya, stb.

2. §. A kérelmet alátámasztó okiratok közé tartoznak mindazok az orvosi dokumentumok, amelyek nyilvánvalóan feleslegessé tehetik, hogy hivatalból szakértői véleményet kérjenek.

15. cikkely – Ha betérjesztették a keresetlevelet a rendes eljárás megindítására, de a bírósági helynök úgy ítéli, hogy az ügy rövidebb eljárással tárgyalható, a keresetlevélnek az 1676. kán. 1. §-a szerinti közlése keretében szólítsa fel az alperest, aki a keresetlevelet nem írta alá, hogy közölje a bírósággal, hozzájárul-e a betérjesztett kéréshez és részt kíván-e venni az eljárásban. Valahányszor szükséges, a bírósági helynök szólítsa fel a felet vagy a feleket, akik a kere-

partes quae libellum subscripserint invitet ad libellum quam primum complendum ad normam can. 1684.

Art. 16. – *Vicarius iudicialis semetipsum tamquam instructorem designare potest; quatenus autem fieri potest, nominet instructorem ex dioecesi originis causae.*

Art. 17. – *In citatione ad mentem can. 1685 expedienda, partes certiores fiant se posse, tribus saltem ante sessionem instructoriam diebus, articulos argumentorum, nisi libello adnexi sint, exhibere, super quibus interrogatio partium vel testium petitur.*

Art. 18. – § 1. *Partes earumque advocati assistere possunt excussioni ceterarum partium et testium, nisi instructor, propter rerum et personarum adiuncta, censuerit aliter esse procedendum.*

§ 2. *Responsiones partium et testium redigendae sunt scripto a notario, sed summatim et in iis tantummodo quae pertinent ad matrimonii controversi substantiam.*

Art. 19. – *Si causa instruitur penes tribunal interdioecesanum, Episcopus qui sententiam pronuntiare debet est ille loci, iuxta quem competentia ad mentem can. 1672 stabilitur. Si vero plures sint, servetur pro posse principium proximitatis inter partes et iudicem.*

Art. 20 – § 1. *Episcopus dioecesanus pro sua prudentia statuatur modum pronuntiationis sententiae.*

§ 2. *Sententia, ab Episcopo utique una cum notario subscripta, breviter et concinne motiva decisionis exponat et ordinarie intra terminum unius mensis a die decisionis partibus notificetur.*

TITULUS VI DE PROCESSU DOCUMENTALI

Art. 21. – *Episcopus dioecesanus et Vicarius iudicialis competentes determinantur ad normam can. 1672.*

setlevelet aláírták, hogy mielőbb egészítsék ki a keresetlevelet az 1684. kán. előírása szerint.

16. cikkely – A bírósági helynök kijelölheti önmagát vizsgálóbírónak, ám amennyiben lehetséges, abból az egyházmegyéből nevezzen ki vizsgálóbíró, ahonnan az ügy származik.

17. cikkely – Az 1685. kán. szerinti idézés kibocsátásakor tájékoztatni kell a feleket, hogy legalább három nappal a vizsgálati ülés előtt, ha nem voltak csatolva a keresetlevélhez, kérdőpontokat terjeszthetnek be, amelyekről a felek vagy a tanúk kihallgatását kérik.

18. cikkely – 1. §. A felek és ügyvédek jelen lehetnek a többi felek és a tanúk kihallgatásán, hacsak a vizsgálóbíró a tárgyi és személyi körülmények miatt úgy nem ítéli, hogy másként kell eljárnia.

2. §. A felek és a tanúk válaszait a jegyzőnek írásba kell foglalnia, de csak összefoglaló jelleggel és annyiban, amennyiben a vitatott házasság lényegéhez tartoznak.

19. cikkely – Ha az ügyet egyházmegyeközi bíróság előtt vizsgálják ki, az a püspök, akinek az ítéletet ki kell mondania, annak a helynek a püspöke, amely alapján az 1672. kán. szerint az illetékességet megállapították. Ha több ilyen van, akkor lehetőleg tartsák meg a felek és a bíró közti közelség elvét.

20. cikkely – 1. §. Az ítélet kimondásának módját a megyéspüspök józan megítélése szerint határozza meg.

2. §. Az ítéletet, melyet mindenestre a püspöknek a jegyzővel együtt kell aláírnia, és amelynek röviden és rendezetten ki kell fejtenie a döntés indokait, rendesen a döntés napjától számított egy hónap határidőn belül közölni kell a felekkel.

VI. CÍM AZ OKIRATI ELJÁRÁS

21. cikkely – Az illetékes megyéspüspököt és bírósági helynököt az 1672. kán. előírása szerint kell meghatározni.